

NHI yi nge pfumeleli ku hakerisiwa ka timali to durha leti hakeriwaka sweswi, ngopfungopfu eka swibedhlele leswi nga riki swa mfumo. Vanyiki va nhlaysi wa swa rihanyu lava nga riki va mfumo va nge he pfumeleriwi ku ku hakerisa mali yo tatisela leyi vuriwaka mali leyi u tihakelelaka yona leyi bohiweke hi xikimu xo pfuneta hi swa vutshunguri endzhaku kaloko nkama wa NHI wu xi hakerile.

Hikokwalaho ka yini swi ri swa nkoka ku nghenelela eka NHI?

Ku nghenelela ka vaaki i endlelo ra xidemokirasi leri vonaka leswaku vaendli va milawu va yingisela marito ya vanhu loko va endla milawu.

VA NA NA RITO!

Xana i vamani lava faneleke ku nghenelela, naswona hi ndlela yihi?

Mihlangano hinkwayo leyi nga na ku tsakela na leyi khumbhekaka na mihlangano leyi tumbeke ya rhambiwa ku nghenelela hi ku:

- **Endla swibumabumelo leswi tsariweke leswi kongomisiweke eka Komiti ya Vuangameri ya Huvo ya Rixaka ya swa Rihanyu.** Swibumabumelo swi fanele swi rhumeriwa eka Matsalana wa Komiti ya Vuangameri ya Huvo ya Rixaka ya swa Rihanyu, Manana Vuyokazi Majalamba ku nge se hundza **ti 29 Hukuri 2019.**

Adirese: 3rd floor, 90 Plein Street, Cape Town 8000

Imeyili: vmajalamba@parliament.gov.za

Fekisi: 086 694 3279

- **Ku ya eka tinhlangeletano to twa miehleketo ya vaaki:** Tinhlangeletano to twa miehleketo ya vaaki ti ta khomeriwa eka swifundzankulu hinkwaswo ku sukela hi **ti 25 Nhlangua 2019** eka swifundza na timasipala ta madorobankulu to hambanahambana etikweni hinkwaro.

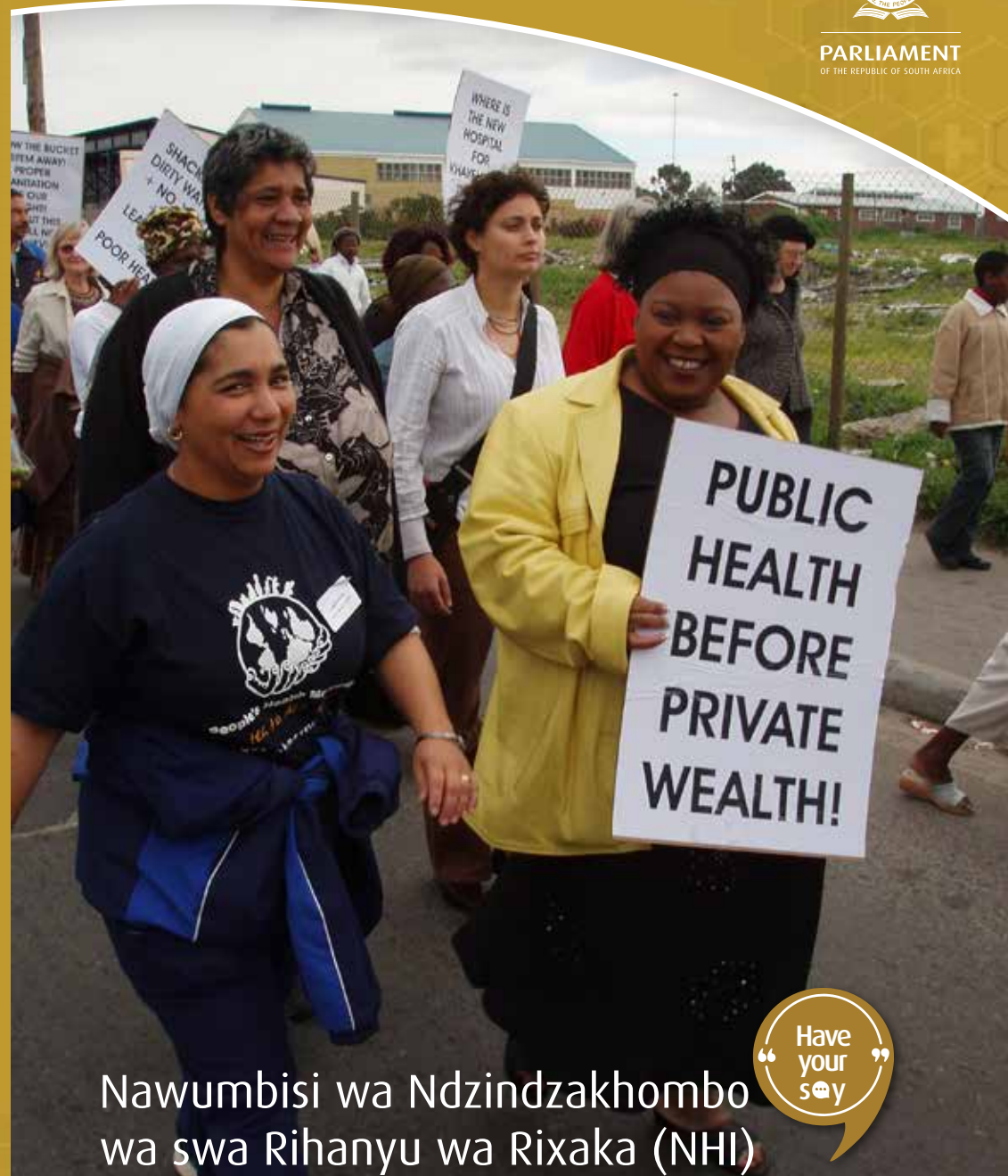
Ku kuma mahungu hi xitalo hi mayelana na swibumabumelo na tinhlangeletano to twa miehleketo ya vaaki ta Nawumbisi, tihlanganise na Matsalana wa Komiti ya Vuangameri ya Huvo ya Rixaka ya swa Rihanyu, Manana Vuyokazi Majalamba eka:

Riqingho: (021) 4033770

Sele: 0837098522

Imeyili: vmajalamba@parliament.gov.za

This pamphlet is available in all the official languages of South Africa.

Nawumbisi wa Ndzindzakhombo
wa swa Rihanyu wa Rixaka (NHI)

Nawumbisi wa Ndzindzakhombo wa swa Rihanyu wa Rixaka (NHI)

Palamende ya Rhiphabliki ra Afrika-Dzonga yi rhamba mavonelo ku suka eka vaaki hi mayelana na Nawumbisi wa Ndzindzakhombo wa swa Rihanyu wa Rixaka (NHI) wa (B 11-2019). Komiti ya Vuangameri ya Huvo ya Rixaka ya swa Rihanyu yi tirha hi ku ya hi xiyenge xa 59(1) xa Vumbiwa yi lava ku hlanganisa ku nghenelela ka vaaki eka maendlelo ya Huvo ya Rixaka yo endla milawu na tin'wana ta tikomiti ta yona.

Hikokwalaho ka yini Nawumbisi wa NHI?

Xikongomelo xa NHI i ku nyika mfikelelo wa mani na mani wa nhlayiso wa swa rihanyu ra nkoka eka Maafrika-Dzonga hinkwawo tanihilaha swi tsariweke hakona eka Vumbiwa. Vumbiwa ri tekela enhlokweni nhlayiso wa rihanyu tanihi mfanelo ya ximunhu ya nkoka, naswona ri vula leswaku "munhu un'wana na un'wana u na mfanelo yo va na mfikelelo wa vukorhokeri bya swa nhlayiso wa rihanyu ... mfumo wu fanele wu teka magoza lama faneleke ya swa xinawu na man'wana hi ku tirhisa swipfuno swa wona leswi nga kona ku fikelela mfikelelo lowu nga na ku humelela ka timfanelo leti, naswona a ku na munhu loyi a nga aleriwaka vutshunguri bya swa mirhi bya xihatla." Nawumbisi wa NHI wu lava ku fikelela leswi hi ku vona leswaku:

- A ku na munhu loyi aleriwaka timfanelo leti boxiweke laha henhla hikokwalaho ka xiyimo xa yena xa xiyimo xa ikhonomi xa vaaki;
- Nkwama wa swa rihanyu wa vaaki wun'we wu tumbuluxiwile lowu nga na swipfuno swo ringanela ku kunguhatela na ku fikelela swilaveko swa rihanyu swa vanhu va tiko hinkwawo, kambe ku nga ri vanhu vo karhi lava hlawuriweke; naswona
- Xikongomelonkulu i ku fikelela Mfikelelo wa swa Rihanyu wa Mani na Mani (UHC).

Xana Nawumbisi wa NHI i yini, naswona wu ta vuyerisa Maafrika-Dzonga hi ndlela yihi?

- Nkwama wa NHI wu ta angarhela Maafrika-Dzonga ya mihlovo hinkwayo, van'wankumi kumbe swisiwana na vaakitiko lava tshamaka etikweni nkarhi wo leha.
- Ku ta va na nkwama wun'we wa mali ya nhlayiso wa swa rihanyu wa vanyiki va vukorhokeri lava nga riki va mfumo na lava nga va mfumo
- Ku durha ka sisiteme ya hina ya nhlayiso wa swa rihanyu lowu sweswi wu nga lowu durhaka ngopfu emisaveni wu ta hunguteka.
- Loko vanhu va endzela switirhisiwankulu swa nhlayiso wa rihanyu va nge hakerisiwi mali

hikwa nkwama wa NHI wu ta hakela ku durha ka nhlayiso wa vutshunguri bya vanhu hi ndlela leyi fanaka na leyi swipfuno swa vutshunguri swi endlaka hakona eka swirho swa swona.

- NHI yi ta hunguta vangwa exikarhi ka van'wankumi na swisiwana hi ku ya hi swipimo swa nhlayiso wa swa rihanyu.
- Maafrika-Dzonga ma nge he laveki ku hakela hi ku kongoma eka xikimu xa swa rihanyu xa vutshunguri ku kuma nhlayiso wa swa rihanyu wa nkoka. Nkwama wa NHI wu ta pfunetiwa hi swa timali ku suka eka:
  - ✓ Swibalo swa ntlovelo,
  - ✓ Tihakelo ta vanhu lava holaka ehenhla ka mali leyi vekiweke, na
  - ✓ Tihakelo ta n'hweti na n'hweti leti endlwaka hi vতিরিহী eka nkwama,
- Vatholi va ta pfuneta Nkwama wa NHI hi ku vona leswaku tihakelo ta vতিরিহী va vona eka nkwama wa NHI ta hlengetiwa na ku yisiwa hi ndlela leyi fanaka na tihakelo ta UIF.

Xana ku ta humelela yini eka swirho swa xikimu xo pfuneta hi swa vutshunguri na vanyiki va nhlayiso wa swa rihanyu lava nga riki va mfumo?

NHI yi nge sivi Swikimu swo Pfuneta hi swa Vutshunguri, kambe swirho swa pfumeleleka ku ya emahlweni na swikimu swa vutshunguri swa swona loko swi tsakela ku endla tano. Loko NHI yi simekiwile hi ku hetiseka, ntirho wa swikimu swa vutshunguri wu ta cinca tanihilaha swi nga ta hakela vukorhokeri lebyi nga ttheriseriweki mali hi Nkwama wa NHI.

